

ЯКІСТЬ МОЛОЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ ЯК КЛЮЧОВИЙ ФАКТОР ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЇЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ

АЛІМОВА А. Е.

УДК 338.51

Алімова А. Е. Якість молочної продукції як ключовий фактор забезпечення її конкурентоспроможності

У статті проаналізовано основні напрями підвищення конкурентоспроможності молочної продукції за рахунок поліпшення його якісних характеристик, виявлено особливості забезпечення якості молочної продукції та їх вплив на ефективність виробництва.

Ключові слова: якість, рівень якості молочної продукції, конкурентоспроможність, стандартизація, сертифікація.

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Бібл.:** 6.

Алімова Айше Едемівна – аспірантка, кафедра обліку і аудиту, Кримський інженерно-педагогічний університет (пров. Учбовий, 8, Сімферополь, 95015, Україна)

E-mail: aishelimova@mail.ru

УДК 338.51

Алімова А. Э. Качество молочной продукции как ключевой фактор обеспечения ее конкурентоспособности

В статье проанализированы основные направления повышения конкурентоспособности молочной продукции за счет улучшения ее качественных характеристик, выявлены особенности качества молочной продукции и их влияние на эффективность производства.

Ключевые слова: качество, уровень качества молочной продукции, конкурентоспособность, стандартизация, сертификация

Рис.: 1. **Табл.:** 2. **Библ.:** 6.

Алімова Айше Эдемівна – аспірантка, кафедра учета и аудита, Крымский инженерно-педагогический университет (пер. Учебный, 8, Симферополь, 95015, Украина)

E-mail: aishelimova@mail.ru

UDC 338.51

Alimova A. E. A Quality of Dairy Products as a Key Factor in Ensuring its Competitiveness

The article analyzed main ways of increasing the competitiveness of dairy products by improving its quality characteristics, revealed features of quality dairy products and their impact on production efficiency.

Key words: quality, quality dairy products, competitiveness, standardization and certification.

Pic.: 1. **Tabl.:** 2. **Bibl.:** 6.

Alimova Aishe Edemivna – Postgraduate Student, Department of Accounting and Auditing, Crimean Engineering and Pedagogical University (prov. Uchbovyuy, 8, Simferopol, 95015, Ukraine)

E-mail: aishelimova@mail.ru

В умовах глобалізації та необхідності інтегрування у світовий економічний простір універсальним критерієм стратегії розвитку молокопродуктового підкомплексу АПК та України в цілому має стати конкурентоспроможність вітчизняних молокопереробних підприємств як імовірність реалізації конкурентних переваг на внутрішньому та зовнішньому ринках молочної продукції. Загострення конкурентної боротьби, яке спостерігається сьогодні, з одного боку, сприяє розвитку науково-технічного процесу, що постійно примушує застосовувати кращі технології, раціонально використовувати ресурси; швидко реагувати на зміну попиту. З іншого – конкуренція дає молокопереробним підприємствам певну нестабільність, породжує умови для безробіття, інфляції і банкрутства.

Одним із найважливіших чинників зростання ефективності виробництва є покращення рівня якості молокопродукції, що в умовах ринку є вирішальною умовою її конкурентоспроможності на внутрішньому та зовнішньому ринках. Складовою формування конкурентоспроможності молокопереробних підприємств є якість їх продукції. Під якість продукції, як економічної категорією, розуміють відповідність властивостей та ознак товару вимогам і потребам кінцевих споживачів.

Основна проблема що виникла на сьогоднішній день, полягає в тому, що більшість виробників не при-

діляє належної уваги якості молокопродукції. Останнім часом експерти неодноразово стали звертати увагу на погіршення якості більшої частини виробленої молокопереробними підприємствами продукції. В умовах реалізації Україною торговельної політики відповідно до правил Світової організації торгівлі така тенденція ставить під загрозу конкурентоспроможність вітчизняних виробників молочної продукції.

Питанням конкурентної боротьби, розвитку конкуренції як одного з базових принципів ринкової економіки та менеджменту якості як фундаменту забезпечення конкурентоспроможності сучасного молокопереробного підприємства присвячено багато наукових праць вчених економістів-аграрників. Серед них роботи В. Г. Андрійчука, В. І. Бойка, Н. Є. Голомші, С. Р. Камілової, О. А. Козак, С. Д. Мельничука, Т. А. Мостенської, П. Т. Саблука, Н. В. Саперович, О. М. Шпичака. Дослідження теоретичних аспектів і практики управління якістю продукції висвітлені в працях вітчизняних і зарубіжних науковців: І. З. Аронова, Р. В. Бичківського, В. І. Гіссіна, А. В. Гиличева, М. М. Ільчука, М. В. Калінчика, П. Я. Калити, М. І. Шаповала, У. Демінга, К. Ісікави, Е. Кондо та інших учених.

Проблема отримання якісної та безпечної сільськогосподарської продукції, перспектива розвитку молокопродуктового підкомплексу України в умовах при-

єднання до Світової організації торгівлі, формування спеціалізованого ринку високоякісних молочних продуктів на даний час є дуже актуальною. Від її вирішення значною мірою залежить успіх і ефективність національної економіки. При цьому необхідно враховувати те, що підвищення якості продукції – задача довгострокова і безперервна. Рівень якості продукції не може бути постійною величиною. На кожному часовому етапі якість продукції повинна бути оптимальною, тобто такою, що максимально задовольняє потреби споживачів при відносно мінімальних витратах на її досягнення.

Метою написання статті є узагальнення теоретичних і практичних аспектів значення якості як основного важеля конкурентоспроможності вітчизняної молочної продукції.

Необхідність здійснення цілеспрямованої діяльності по забезпеченню і підвищенню якості молочної продукції на вітчизняних підприємствах обумовлена відносинами конкуренції, властивими ринковим умовам господарювання. У міру насичення ринку конкурентна боротьба за споживача посилюється, при цьому багаторазово зростає роль нецінових форм конкуренції, і в першу чергу конкуренції за якістю. У зв'язку з цим підвищення якості розглядається як один з найважливіших шляхів підвищення конкурентоспроможності, досягнення конкурентних переваг, що, у свою чергу, сприяє підвищенню економічної ефективності виробничо-господарської діяльності підприємства. При цьому можливі додаткові витрати виробника, пов'язані з підвищенням якості, повинні бути виправдані зростанням обсягів виробництва і зниженням питомих витрат на одиницю продукції за рахунок економії на умовно-постійних витратах. Зниження ж питомих витрат свідчить про підвищення економічної ефективності виробництва.

На основі узагальнення та систематизації теоретичних основ і проблем підвищення якості продукції, дослідимо зміст поняття «якість». У деяких теоретичних джерелах «якість» визначають як «придатність для ви-

користання», «відповідність меті», «задоволення потреб споживача» чи «відповідність вимогам». Усе це відбиває тільки окремі аспекти якості [6, с. 446]. Формування підходів до розуміння категорії «якість» наведено в *табл. 1*.

Таким чином, канонічне визначення поняття «якість продукції» є таким: якість – це сукупність властивостей і характеристик продукту, котрі надають йому здатність задовольняти встановлені або передбачувані потреби. Встановлені потреби зафіксовані у правових нормах, стандартах, замовленнях, угодах, технічних умовах поставок та інших документах. Передбачувані потреби – це ті очікування, які споживач зазвичай не формує конкретно, але відносить до стійких побажань; до них можна віднести, наприклад, відповідність продукту моді, звичкам споживачів, національним або культурним особливостям споживання тощо [1, с. 156].

Рівень якості являє собою відносну характеристику якості продукції, що базується на порівнянні значень показників якості оцінюваної продукції з базовими значеннями відповідних показників. Іншими словами, рівень якості продукції – це кількісна характеристика міри придатності того або іншого виду продукції для задоволення конкретного попиту на неї порівняно з відповідними базовими показниками за фіксованих умов споживання [2, с.384].

Забезпечення і підвищення якості молочної продукції має велике значення як для підприємств галузі, так і для споживачів, а також для економіки в цілому (*рис. 1*).

Велику роль у забезпеченні якості і, як наслідок, конкурентоспроможності молокопродукції відіграють стандартизація, сертифікація та системи управління якістю.

Стандартизація – це діяльність зі встановлення у нормативних документах певних вимог (норм, правил і характеристик) для гарантування: безпеки продукції (послуг) для навколишнього середовища, життя, здоров'я та майна споживачів; технічної й інформаційної сумісності; взаємозамінності продукції, якості продукції та послуг відповідно до рівня розвитку науки, техні-

Таблиця 1

Підходи до розуміння категорії «якість»

Автор поняття	Визначення «якості»
Аристотель (III ст. до н. е.)	Диференціація за ознакою «гарний» – «поганий»; різниця між предметами
Гегель (XIX ст. н. е.)	Якість є ототожненою з буттям визначеністю в тому розумінні, що дещо перестає бути тим, чим воно є, коли воно втрачає свою якість
Ісікава К. (1950 р.)	Якість – властивість, котра реально задовольняє споживачів
Джуран Дж. (1979 р.)	Придатність до використання, тобто відповідність призначенню; ступінь задоволення споживача
ГОСТ 15467-79	Сукупність властивостей продукції, що зумовлюють її придатність задовольнити певні потреби відповідно до її призначення
Українська асоціація якості	Якість – це процес безперервного вдосконалення, спосіб ведення бізнесу, коли необхідно бути краще, досконаліше інших, а не просто мати продукцію кращої якості
Міжнародний стандарт ISO 8402-86	Сукупність властивостей і характеристик продукції або послуги, що надають їм можливість задовольняти обумовлені або передбачувані потреби споживачів
Міжнародний стандарт ISO 9000-2000	Ступінь, до якого сукупність власних характеристик продукції, процесу або системи задовольняє сформульовані потреби або загальнозрозумілі чи обов'язкові очікування

ки та технології; єдності вимірів; безпеки господарських об'єктів з урахуванням ризику виникнення природних та техногенних катастроф та інших надзвичайних ситуацій [3, с. 156 – 160].

Для того, щоб кінцева молочна продукція була конкурентоспроможною, необхідно підвищувати її якість. Однак на сьогоднішній день великою проблемою в підвищенні якості молочної продукції є якість молочної

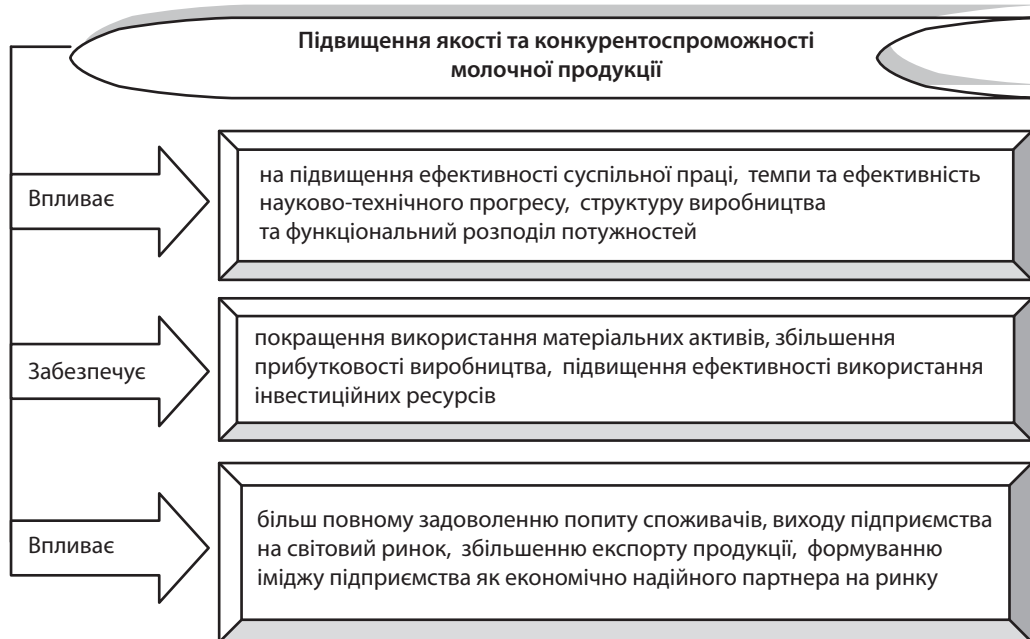

Рис. 1. Багатоспрямований вплив підвищення якості продукції на виробництво та імідж підприємства

Стандарт – документ, яким визначається (нормується) предмет, що стандартизують. Він є не тільки технічним, а й державним документом. Стандарти містять повну характеристику товару: технічні умови його виготовлення, правила приймання; сортування; пакування; маркування; транспортування; зберігання.

Оцінюючи якість товару, насамперед визначають його відповідність стандартам. Відповідність стандартам – регламентований споживчий параметр, порушення якого зводить конкурентоспроможність товару нанівець.

Сертифікація – це процедура підтвердження відповідності, завдяки якій незалежна від виробника (продавця, виконавця) та споживача (покупця) організація документально засвідчує, що продукція відповідає встановленим вимогам.

Розвинена національна сертифікація служить інтересам споживача, захищаючи його від низькоякісної, а то й просто шкідливої для здоров'я продукції. Сертифікація продукції – це не стільки засіб контролю, скільки чинник економічного регулювання якості, елемент ринкових відносин.

Система якості – це сукупність організаційної структури, методик, процесів і ресурсів, необхідних для здійснення управління якістю [5, с. 30 – 36].

Вибираючи продукцію, споживач свідомо або не свідомо враховує споживчу якість продукції, порівнює її граничну корисність (цінність) з витратами, пов'язаними з придбанням продукції: Якість => Задоволеність споживача => Цінність / Вартість.

Отже, для того, щоб товар був конкурентоспроможним, необхідно оптимізувати всі ланки виробничого циклу товару так, щоб ціна продукції відповідала її якості та щоб товар був доступним для споживача [4, с. 192 – 194].

сировини. З молока низького гатунку неможливо виробляти широкий асортимент продукції, особливо, молочні продукти для дітей. В Україні вимоги до якості сирого молока не такі жорсткі як в ЄС і допускають перевищення європейських показників у декілька разів (табл. 2).

Таким чином, відповідно до даних табл. 2, допустимий вміст бактерій у вітчизняному молоці значно перевищує міжнародні нормативи і робить його непридатним для виробництва продукції, конкурентоспроможної в світі, тобто українське молоко вищого класу відповідає за параметрами якості європейському молоку нижчого класу, ще прийнятному для переробки. Що стосується молока I та II сорту, то воно взагалі непридатне для європейських молокопереробних підприємств. Адже термін «стандартне молоко», що використовується в молочній галузі в різних країнах, розуміється як молоко із вмістом жиру та білка 4,2 і 3,4% відповідно. При цьому вміст бактерій у 1 л молока не має перевищувати 25 тис. од., а соматичних клітин – 250 тисяч. Що стосується України, то ці показники значно нижчі і масова частка жиру та білка в молоці перебуває на рівні 3,5 та 2,8% відповідно.

А з розширенням Євросоюзу на Схід нашим виробникам вийти на зовнішній ринок через чітко сформовану систему захисту внутрішнього ринку країн – сусідів України за рахунок сертифікації продукції та стандартів екологічної якості буде неможливо.

Дослідження показало, що із загального обсягу сировини, яка надійшла на промислову переробку, майже 70% – молоко другого гатунку, яке отримане з приватних господарств, де утримуються 1-2 корови. Норми доїння та зберігання, які передбачають охолодження сировини до 4° С, там не витримуються. Тому воно закуповується або другим гатунком, або як негатурне і

потребує додаткових затрат на очищення, пастеризацію, що позначається на вартості готової продукції.

Аналіз чинників, які формують якість молочної продукції, дозволив зробити висновок, що виробництво якісного молока забезпечується чіткою системою господарських, зоотехнічних, ветеринарних та техніко-технологічних заходів, які попереджують причини і визначають критичні точки, а також методи усунення можливих відхилень від заданих параметрів у всьому харчовому ланцюзі.

У ході дослідження виявлено, що протягом останніх років внаслідок дефіциту молочної сировини ціни на неї постійно зростають, як і різниця в ціні на молоко, вироблене в сільськогосподарських підприємствах і молоко з господарств населення, яка обумовлена різною якістю зданої продукції.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи вищевикладене, необхідно зазначити, що інтеграція України до СОТ, стратегічний курс на набуття членства в ЄС ставлять перед вітчизняним виробником молочної продукції нові завдання. Одним з головних завдань є необхідність дотримання всіх нормативних вимог, що висуваються до молочної продукції не тільки на рівні національного законодавства, а й тих, що передбачені міжнародними технічними регламентами. Саме тому для активізації процесу управління якістю в Україні потрібні такі умови, як державна підтримка підприємств, впровадження наукових розробок в управлінські, технічні та технологічні процеси, безперервне навчання персоналу, забезпечення реального зв'язку між споживачами та постачальниками.

Таблиця 2

Порівняння вимог вітчизняного стандарту та директиви ЄС щодо якості молочної сировини

Показник	Нормативний документ						
	ДСТУ 3662-97			Директива ЄС	Норвегія, Велика Британія	Данія	США
Кількість соматичних клітин, тис. / см ³	ґатунок молока			менше 400	менше 150	менше 200	менше 225
	вищий	1	2				
	400	600	800				
Кількість мікробних клітин, тис. / см ³	вищий			менше 100	менше 20	менше 30	менше 10
	1	2					
	300	500	3000				

Розроблено на основі вітчизняних і міжнародних стандартів.

Аналіз ринку дозволяє стверджувати, що товарна номенклатура вітчизняної молочної продукції наближається до європейських показників. З'явилося багато брендів, виробники розвивають високотехнологічні виробництва, вводять нові види продуктів. Але однією із нагальних проблем залишається управління якістю на переробних підприємствах – менше третини з них мають сертифіковані системи управління якістю. Процес гальмується консервативними методами управління, а також високою вартістю процедури. Часто сертифікація носить декларативний характер. Тому необхідно забезпечити лідерство керівництва у політиці якості на підприємстві, відповідальність кожного працівника за виготовлену продукцію, оптимізувати весь ресурсний потенціал з метою підвищення конкурентоспроможності продукції та максимального задоволення споживачів.

Встановлено, що розширення ринків збуту у вітчизняному та світовому економічному просторі, підвищення авторитету підприємств та іміджу України вимагають прискорення процесу гармонізації національного законодавства відповідно до європейських та світових вимог. Підвищення якості молочної продукції – це не тільки запровадження високих стандартів. Це підтримка виробників і допомога їм у вдосконаленні управління виробництвом, освоєнні передових технологій та модернізації обладнання.

Для економіки в цілому підвищення якості молочної продукції означатиме посилення позицій вітчизняних молокопереробних підприємств як на внутрішньому, так і на світовому ринках, розширення можливостей для виходу на зарубіжні ринки, характерні високою платоспроможністю, розвиток торгової та економічної співпраці, поліпшення інвестиційного клімату, що принесе додаткові надходження засобів в економіку країни, сприятиме її оздоровленню, зміцненню і розвитку конкурентоспроможного молокопереробного підкомплексу АПК України. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. **Азоев Г.** Конкуренція: аналіз, стратегія, практика [Текст] / Г. Азоев. – М. : Центр економіки и маркетинга, 1996. – 208 с.
2. **Фатхутдинов Р. А.** Конкуренетоспособность организации в условиях кризиса: экономика, маркетинг, менеджмент / Р. А. Фатхутдинов. – М. : Маркетинг, 2002. – 892 с.
3. **Нижник І. В.** Забезпечення конкурентних переваг: ризики і втрати в їх реалізації на регіональному ринку / І. В. Нижник // Вчені записки Кримського інженерно-педагогічного університету. Економічні науки. – Сімферополь : НВЦ КІПУ, 2008. – Вип. 12. – С. 156 – 160.
4. **Отенко І. П.** Управління конкурентними перевагами підприємства: наукове видання / І. П. Отенко, Є. О. Полтавська. – Харків : ХНЕУ, 2005. – 212 с.

5. Іващенко Г. А. Структура організаційно-економічних факторів формування конкурентоспроможності підприємства / Г. А. Іващенко // Економіка: проблеми теорії : зб. наук. праць. – Дніпропетровськ : ДНУ, 2003. – Вип. 185. Т. 1. – С. 30 – 36.

6. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч. посіб. / [С. М. Клименко, Т. В. Омеляненко, Д. О. Барабань та ін.]. – [Вид. – 2-ге, без змін]. – К. : КНЕУ, 2009. – 520 с.

Науковий керівник – д-р екон. наук, професор, завідувач кафедри обліку і аудиту РВНЗ «Кримський інженерно-педагогічний університет» (Сімферополь) **Р. А. Абдуллаєв**

УДК 338.47: 656

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТРАНСПОРТНО-ЛОГІСТИЧНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

ДОРОХОВСЬКИЙ О. М.

УДК 338.47: 656

Дороховський О. М. Необхідність розвитку регіональної транспортно-логістичної системи України

Статтю присвячено дослідженням необхідності розвитку регіональної транспортно-логістичної системи України, розглянуто можливості її формування та проблеми, що виникають у зв'язку з цим.

Ключові слова: розвиток, регіон, транспортно-логістична система.

Бібл.: 5.

Дороховський Олександр Миколайович – кандидат економічних наук, доцент, докторант, Міжнародний університет бізнесу і права (вул. 49-ої Гвардійської дивізії, 25-А, Херсон, 73039, Україна)

УДК 338.47: 656

Дороховский А. Н. Необходимость развития региональной транспортно-логистической системы Украины

Статья посвящена исследованию необходимости развития региональной транспортно-логистической системы Украины, рассмотрены возможности ее формирования и проблемы, возникающие в связи с этим.

Ключевые слова: развитие, регион, транспортно-логистическая система.

Библ.: 5.

Дороховский Александр Николаевич – кандидат экономических наук, доцент, докторант, Международный университет бизнеса и права (ул. 49-ой Гвардейской дивизии, 25-А, Херсон, 73039, Украина)

UDC 338.47: 656

Dorokhovskiy A. N. The Need of Development a Regional Transport and Logistics System in Ukraine

In article is researched the need for regional transport and logistics system in Ukraine, considered the possibility of its development and the problems that arise in this regard.

Key words: development, region, transport and logistics system

Bibl.: 5.

Dorokhovskiy Aleksandr N. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree, International University of Business and Law (vul. 49-oyi Gvardiyskoy divyizi, 25-A, Kherson, 73039, Ukraine)

Транспортно-дорожнє господарство України є одним з основних елементів транспортної інфраструктури, що забезпечує конституційні гарантії громадян на свободу пересування й переміщення товарів і послуг. Наявністю й станом мережі автомобільних доріг загального користування визначається територіальна цілісність і єдність економічного простору України. Становлення ринкових відносин в українській економіці, формування ринку транспортних послуг з розвитком підприємництва й конкуренції змінили умови функціонування транспорту. Ефективність роботи транспорту безпосередньо залежить від рівня утримання й розвитку мережі автомобільних доріг. Розвиток дорожньої мережі повинен відповідати темпам соціально-економічного розвитку країни й забезпечувати потреби в перевезеннях відповідно до росту автомобілізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій показав, що проблеми функціонування транспортної системи України досить широко висвітлюються у публікаціях вітчизняних науковців, зокрема О. Єдіна, Б. Карпінського, Н. Коцан, Т. Мукмінової, А. Новикової, Ю. Пащенко, О. Равриш, І. Смирнова та ін. Однак у науковій літера-

турі значно менша увага приділена саме обґрунтуванню концепції стратегічної програми розвитку транспортно-дорожньої мережі окремого регіону

Метою статті є обґрунтування концепції стратегічної програми розвитку транспортно-дорожньої мережі Причорноморського регіону.

Через невідповідність рівня розвитку дорожньої мережі попиту на транспортні перевезення господарство й населення країни несуть значні економічні втрати. Україна істотно відстає від провідних закордонних країн по показниках рухливості населення, швидкості доставки вантажів, щільності і якості дорожньої мережі, що приводить до зниження конкурентоспроможності вітчизняних виробників, високої частки транспортної складової в собівартості продукції, стримування росту продуктивності праці й обсягів інвестицій. Відставання в розвитку автомобільних доріг і поганий стан окремих ділянок дорожньої мережі, перевантаження доріг у найважливіших транспортних вузлах виступають факторами, що стримують розвиток ряду міст, регіонів і національної економіки в цілому.